

Ivanna Strilok

*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Theoretical and Applied Economics
State University of Infrastructure and Technologies*

Vladyslava Shevchuk

*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Theoretical and Applied Economics
State University of Infrastructure and Technologies*

Victoriia Shkliar

*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Theoretical and Applied Economics
State University of Infrastructure and Technologies*

Стрілок І.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Державного університету інфраструктури та технологій*

Шевчук В.О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Державного університету інфраструктури та технологій*

Шкляр В.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Державного університету інфраструктури та технологій*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-452-8-50>

METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE COUNTRY'S COMPETITIVENESS

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ

У епоху глобалізації та інтенсивного розвитку міжнародних економічних відносин питання конкурентоспроможності країни набуває особливої актуальності. Конкурентоспроможність країни визначає її здатність успішно конкурувати на світовому ринку, забезпечуючи високий рівень життя та стабільний економічний розвиток, здатність продукувати знання, освіту та інновації, які функціонують як індикатори зростання та глобалізації.

Конкурентоспроможність країни відіграє важливу роль у зусиллях держави щодо досягнення сталого розвитку, який впливає на добробут населення, тому її вимірюванню присвячено багато досліджень. Водночас вона сприяє формуванню економічної політики як на рівні країни, так і на регіональному рівні, що, в свою чергу, впливає на бізнес, особливо при розробці стратегій, які покращують мікро- та макроекономічний рівень країни [1].

Незважаючи на важливість конкурентоспроможності в ринковій економіці, як практичні, так і методичні питання оцінки її стану залишаються невирішеними. Однією з причин є те, що цей феномен є складним явищем, який в реальності проявляється в багатьох різних аспектах, а тому концепції та визначення конкурентоспроможності акцентують увагу на різних аспектах, що її відображають.

З іншого боку, майже всі вони підкреслюють її вплив на економічний розвиток країни [2].

Аналіз наукової літератури [3; 4; 5] з цього питання дає можливість згрупувати методи оцінки конкурентоспроможності країни залежно від їх мети:

1. Якщо метою є оцінка загальної конкурентоспроможності країни, можуть бути використані міжнародні рейтинги, які складаються міжнародними організаціями, такими як Всесвітній економічний форум (The World Economic Forum) та Інститут розвитку менеджменту (Institute for Management Development), що використовують систематизовані критерії для оцінки конкурентоспроможності країн. Ці рейтинги, як правило, враховують аспекти економічної стабільності, якості освіти, інфраструктуру, інноваційність тощо. До найвідоміших та найживаніших відносять: Світовий рейтинг конкурентоспроможності (World Competitiveness Rankings), Індекс конкурентоспроможності бізнесу (Business Competitiveness Index), Індекс економічної свободи (Index of economic freedom), Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index) та інші.

2. Для аналізу основних аспектів економіки, які характеризують рівень конкурентоспроможності, можуть використовуватися кількісні (hard data) та якісні (survey data) методи. Кількісні методи базуються на використанні об'єктивних, вимірюваних даних: можуть бути такі показники, як ВВП на душу населення, рівень безробіття, інфляція, рівень інвестицій тощо. Ці дані зазвичай збираються офіційними статистичними службами та міжнародними організаціями. Кількісні методи дозволяють проводити точний порівняльний аналіз і виявляти тенденції. Наприклад, можна використовувати статистичні дані про обсяги виробництва, експорту, імпорту тощо.

Якісні методи включають експертні оцінки, аналіз політичної стабільності, якості освіти, соціального захисту та інших нечислових параметрів. Ці методи дозволяють оцінити аспекти конкурентоспроможності, які важко або неможливо виміряти кількісно. Наприклад, якісні методи можуть включати аналіз стратегій розвитку, інноваційної активності, якості управління тощо.

3. Задля деталізованішої оцінки конкурентоспроможності країни, враховуючи різні аспекти та фактори, використовують аналітичні методи. Наприклад:

- методи, засновані на аналізі порівняльних переваг, досліджують, які унікальні переваги має країна порівняно з іншими країнами: природні ресурси, технологічні здобутки, освітній рівень населення тощо;

- методи, засновані на теорії рівноваги фірми та галузі, аналізують, як країна може оптимізувати свою продуктивність та ефективність, використовуючи свої ресурси в різних галузях;

- методи, засновані на теорії ефективної конкуренції, вивчають наскільки ефективно країна може конкурувати на міжнародному ринку, беручи до уваги такі фактори: якість продукції, цінова конкурентоспроможність, інновації тощо;

- матричні методи оцінки конкурентоспроможності використовуються для візуалізації та аналізу конкурентоспроможності, дозволяючи визначити ключові сфери сильних і слабких сторін;

- комплексні, в тому числі інтегральні методи та методи на основі теорії мультиплікатора оцінки впливу різних факторів на конкурентоспроможність, дозволяють провести глибший аналіз, враховуючи взаємозв'язок і взаємовплив різних факторів.

Жоден рейтинг або індикатор не може повністю охопити всі аспекти конкурентоспроможності, тому їх варто використовувати в поєднанні з іншими даними та інформацією. Відповідно до актуальності і змін у світовій економіці,

методичні підходи необхідно адаптувати або модифікувати залежно від конкретних потреб та доступності даних. Основними кроками є:

1. Визначення ключових показників: економічні показники (наприклад, ВВП на душу населення, рівень безробіття), соціальні показники (рівень освіти, індекс людського розвитку), технологічні показники (рівень інновацій, кількість патентів на душу населення) та екологічні показники (вуглецевий слід, індекс сталого розвитку).

2. Збирання даних для індикаторів з надійних джерел, міжнародних баз даних (Світовий банк, ООН, ЮНЕСКО, ОЕСР та інші).

3. Нормалізація даних, щоб зробити їх порівнянними, наприклад, перевівши дані в діапазон від 0 до 1.

4. Визначення вагових коефіцієнтів для кожного індикатора залежно від того, наскільки важливий він для конкурентоспроможності країни.

5. Розрахунок інтегрального (зведеного) індексу конкурентоспроможності для кожної країни, використовуючи нормалізовані дані та вагові коефіцієнти (середнє арифметичне або більш складний розрахунок, залежно від потреб).

6. Аналіз та інтерпретація результатів – порівняння інтегральних індексів різних країн, для визначення їхньої конкурентоспроможності. Проведення додаткового аналізу, щоб виявити тенденції, кореляції або відмінності між країнами.

Аналіз та оцінка конкурентоспроможності країни є складним процесом, який вимагає використання різних методичних підходів, які дозволяють враховувати численні аспекти економічної діяльності, включаючи макроекономічні показники, якість життя, рівень інноваційної активності та багато інших факторів. У цьому контексті міжнародні рейтинги є індикаторами, що розкривають сильні та слабкі сторони, потенціал розвитку певної країни у системі світогосподарських зв'язків. По суті вони виступають аналітичними інструментами оцінки порівняльних конкурентних характеристик суб'єктів у світовій системі, а також вказують напрям удосконалення і розширення можливостей для підвищення конкурентоспроможності.

Література:

1. Melara-Gálvez C., Morales-Fernández E.J. A Comparative Analysis of the Competitiveness of Central American Countries Based on the Global Competitiveness Index before the COVID-19 Pandemic. *Sustainability*. 2022. 14(14), 8854. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14148854>

2. Ginevicius R., Zemaitis E., Suhajda K., Schieg M. Assessing the global competitiveness of European countries. *Journal of Competitiveness*. 2023. 15(4). P. 36-52. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2023.04.03>

3. Уніят А. Критерії та оцінка конкурентоспроможності країн на міжнародному рівні. *Галицький економічний вісник*. 2009. № 2. С. 7-13. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/288/2/GEB_2009_No2-A_UniyatCriteria_and_assessment_of_competitiveness__7.pdf (дата звернення: 15.05.2024).

4. Войнова Є.І. Методика оцінки конкурентоспроможності країн на світовому ринку фінансових послуг. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 5. С. 38-46. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/7.pdf (дата звернення: 15.05.2024).

5. Антоненко К.В., Паксютова Н.О. Аналіз конкурентоспроможності країн на міжнародному рівні. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2014. № 38. С. 20-26. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/296363656.pdf> (дата звернення: 15.05.2024).